

Zrównoważone łańcuchy żywności jako alternatywa dla produkcji przemysłowej

Maria Staniszewska
Polski Klub Ekologiczny

Zrównoważone systemy żywnościowe - aktualna polityka UE

- ▶ Najistotniejszą inicjatywą jest strategia „Od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego, przyjęta w 2020 r. w ramach Europejskiego Zielonego Ładu. Strategia określa kompleksowe ramy działań, które mają zostać osiągnięte do 2030 r. i uwzględnia promowanie zrównoważonej diety, ograniczenie marnotrawstwa żywności oraz stosowania pestycydów, poprawę zdrowia gleby i upowszechnianie rolnictwa ekologicznego.
- ▶ Inną ważną inicjatywą jest wspólna polityka rolna (WPR), która wspiera rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich w Unii Europejskiej. WPR obejmuje działania wspierające zrównoważone praktyki rolnicze, małe i średnie gospodarstwa, ochronę różnorodności biologicznej i poprawę dobrostanu zwierząt.

Zrównoważone systemy żywnościowe - aktualna polityka UE

- ▶ Unijna Platforma ds. Strat i Marnotrawienia Żywności to narzędzie łączące uczestników całego systemu żywnościowego, które pomaga im dzielić się najlepszymi praktykami i opracowywać rozwiązania w celu ograniczenia marnotrawstwa żywności.
- ▶ Oznakowania żywności
- ▶ Komisja Europejska ogłosiła uruchomienie nowych ram prawnych dla zrównoważonych systemów żywnościowych. Miały one zostać wprowadzone pod koniec 2023 r. Celem tego unijnego aktu prawnego było rozwiązanie problemu zarządzania i braku zintegrowanej podejścia opartego na zrównoważonym rozwoju

.

Zrównoważone systemy żywnościowe - rozwiązania krajowe i lokalne

W systemie żywnościowym współistnieje ze sobą wiele powiązanych podmiotów. Są to rolnicy, producenci, dystrybutorzy, sprzedawcy detaliczni i konsumenci.

Poniżej zaprezentowane przykłady pokażą rozwiązania dla wszystkich tych grup społecznych i na różnych poziomach - gminy, regionu, państwa.

Zrównoważone systemy żywnościowe - udział rolników i producentów

► Gospodarstwo ekologiczne Juchowo Farm

Cel: W Juchowie praca opiera się na produkcji, przetwórstwie i dystrybucji żywności w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju. W gospodarstwie szanuje się dobrostan zwierząt, uwzględnia się wpływ działań człowieka na różnorodność biologiczną i glebę, a także zapewnia się pracownikom dobre warunki pracy.

Znaczna część pracy (przetwórstwo) jest wykonywana w ramach przedsiębiorstwa społecznego, które oferuje szkolenia zawodowe i zatrudnienie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną lub zaburzeniami psychicznymi (ZAZ).

Zrównoważone systemy żywnościowe - udział rolników i producentów

- ▶ Księgowość w rolnictwie uwzględniająca wszystkie składowe - Narzędzie do księgowania rzeczywistych kosztów gospodarstw rolnych. Narzędzie zostało opracowane w celu monitorowania zrównoważonego charakteru gospodarstw, zarówno ekologicznych, jak i konwencjonalnych.

Monitorowanie i docenianie działań przyjaznych dla środowiska może również posłużyć do opracowania modelu rozwoju nowych systemów wsparcia finansowego na rzecz zrównoważonego rolnictwa.

- ▶ Certyfikat Wildlife Estates Celem jest promowanie praktyk zrównoważonego użytkowania gruntów rolnych i użytków leśnych i zarządzania dziką fauną i florą na gruntach prywatnych w całej Europie zgodnie z ustalonymi zasadami gospodarowania gruntami w sposób przyjazny dla środowiska, korzystny społecznie i opłacalny ekonomicznie.

Zrównoważone systemy żywnościowe - udział dystrybutorów i sprzedawców

- ▶ Ekoznakowanie sklepów spożywczych
- ▶ Zmniejszenie negatywnego wpływu sektora detalicznego na środowisko, naturę i zdrowie.
- Konsumentom należy ułatwić podejmowanie prośrodowiskowych decyzji w sklepie. Chodzi na przykład o znajdowanie produktów ekologicznych, ryb pochodzących ze zrównoważonych źródeł i opcji wegetariańskich.
- Sektor detaliczny powinien przyczynić się do stopniowego wycofywania szkodliwych dla środowiska chemikaliów poprzez dobór asortymentu produktów oferowanych w sklepach, ale także poprzez stosowanie w sklepach wyłącznie środków czyszczących oznakowanych jako ekologiczne.
- Supermarkety powinny zmniejszyć negatywny wpływ na środowisko i klimat, w tym zredukować zużycie energii i ilość niesortowanych odpadów.

Zrównoważone systemy żywnościowe - inicjatywy skierowane do konsumentów

- ▶ Fundusz na rzecz żywności pochodzenia roślinnego

Rządowy fundusz wspierający produkcję żywności pochodzenia roślinnego 11 mln € rocznie

Cel: Rozwój sektora żywności pochodzenia roślinnego i dążenie do zmniejszenia wpływu duńskiego rolnictwa na klimat i środowisko, przy jednoczesnej transformacji produkcji żywności.

Zrównoważone systemy żywnościowe - inicjatywy skierowane do konsumentów

- ▶ Dieta dla zielonej planety
- ▶ Gmina Södertälje współpracuje z innymi zainteresowanymi stronami w celu opracowania koncepcji, którą nazywa „Dieta dla zielonej planety”. Administracja wyznaczyła pięć kryteriów dla posiłków podawanych w stołówkach publicznych.
- ▶ W ramach swojej polityki dotyczącej posiłków w stołówkach publicznych rada gminy zdecydowała, że wszystkie podawane posiłki muszą spełniać następujące kryteria:
- ▶ Smaczne i zdrowe jedzenie
- ▶ Ekologiczne, najlepiej z ekologicznego rolnictwa regeneracyjnego (ERA)
- ▶ Mniej produktów zwierzęcych, więcej warzyw, roślin strączkowych i produktów pełnoziarnistych
- ▶ Składniki produkowane lokalnie i sezonowe
- ▶ Mniej odpadów
- ▶ Wytyczne „Diety dla zielonej planety” dotyczące zdrowego odżywiania opierają się na zaleceniach dietetycznych Szwedzkiej Narodowej Agencji Żywności, które są oparte na skandynawskich rekomendacjach żywieniowych.
- ▶ uwzględnienie zrównoważonego rozwoju w następujących obszarach: klimat, Morze Bałtyckie i eutrofizacja (wyplukiwanie składników biogennych), zdrowie, różnorodność biologiczna i różnorodność gleby, grunty i ich użytkowanie

Efekty po 10 latach wdrażania tego systemu:

1. Wzrost % żywności ekologicznej w posiłkach z 20% do 63%
2. Zmniejszenie spożycia mięsa o 44%

Zrównoważone systemy żywnościowe - inicjatywy skierowane do konsumentów

- ▶ Szwedzki stół w szkołach
- ▶ Celem inicjatywy jest zapewnienie zdrowego odżywiania w placówkach oświatowych i ograniczenie marnotrawstwa żywności poprzez wprowadzenie bufetów w szkolnych stołówkach, zapewnienie uczniom szerszego wyboru i zachęcenie ich do wybierania pożywnych produktów, co doprowadzi do znacznego zmniejszenia marnotrawstwa żywności.
- ▶ Wykształcenie kultury żywienia, większe spożycie warzyw i zmniejszenie ilości odpadów spożywczych oraz marnotrawstwa żywności.

Zrównoważone systemy żywnościowe - podsumowanie

- ▶ Podejście holistyczne - sprzeczność polityki klimatycznej a systemem promocji hodowli przemysłowych,
- ▶ Długoterminowa wizja i spójność - przykład gmina Södertälje
- ▶ Zaangażowanie wielu zainteresowanych stron - rolnicy, konsumenci, lokalny samorząd, uczelnie
- ▶ Edukacja i świadomość
- ▶ Znaczenie woli politycznej - na poziomie lokalnym, krajowym i UE
- ▶ Wspieranie rozwoju zrównoważonej produkcji żywności - przyznanie środków na transformację

Publikacje

Linki do publikacji:

1. Food for Thought - Baltic ideas for sustainable food policy
<https://pkegliwice.pl/wp-content/uploads/2024/05/Food-for-thought-final.pdf>
2. Pilna sprawa: wstrzymanie ekspansji przemysłowych farm zwierzęcych
https://e982a78a-ceed-4ee0-b8ac-d96f536efdac.filesusr.com/ugd/768fdf_57bfde9ff01f4c5c84aa24d4f866755b.pdf
3. Wpływ konsumpcji soi i wołowiny na wylesianie w krajach Globalnego Południa
https://pkegliwice.pl/wp-content/uploads/2022/05/Raport_soja_wolowina_last-przekierowania-1.pdf
4. Fermy przemysłowe w Polsce. Wpływ na ludzi i środowisko
<https://pkegliwice.pl/wp-content/uploads/2024/04/fermy-internet-w1-podglad-6-1.pdf>
5. Fermy przemysłowe a dobra publiczne w rolnictwie i na obszarach wiejskich
<https://koalicjazywaziemia.pl/2024/04/11/fermy-przemyslowe-a-dobra-publiczne-w-rolnictwie-i-na-obszarach-wiejskich/>